

Prijedlozi pozitivne muškosti i deerotizacija homoseksualnosti

---

Kleščik, Matej

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:569778>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu
Slikarski odsjek

Matej Kleščik

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, rujan 2020

Sveučilište u Zagrebu
Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu
Slikarski odsjek

Matej Kleščik

**Prijedlozi pozitivne muškosti i deerotizacija
homoseksualnosti**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: Red.prof.art. Ksenija Turčić

Zagreb, Rujan 2021

Sažetak

U globalnom društvu najmuževniji muškarac je onaj koji je grub i neuredan, nasilan te bez emocija. Pod tim stereotipom ne pate samo žene koje trpe nasilje od muškaraca, već i ostali muškarci koji se ne uklapaju u tu ulogu: ulogu toksične muževnosti u patrijarhalnom društvu. Takvi "muškarci" su dominantni u današnjem društvu te ga oblikuju kako njima odgovara. Od pop kulture do visoke umjetnosti, sve je prožeto nekim oblikom mizoginije, homofobije ili slično. Sve je uređeno kako bi odgovaralo oku današnjeg stereotipičnog "muškarca". Sve ono što ne spada u tu ulogu ili što ne odgovara "muškarcu" smatra se manje vrijednim, ne bitnim, kičem ili fetišem.

Kako osobno ne spadam u tu ulogu "muškarca", odlučio sam istražiti što čini toksičnog muškarca, te kakav bih ja prijedlog mogao dati za pozitivniju sliku iz vlastite perspektive. Moj rad se bavi nestereotipnom muškosti. Istražuje fantaziju pozitivne muškosti i de-erotizira homoseksualnost.

Ključne riječi:

- muškost
- homoseksualnost
- feminizam
- pop kultura
- fantazija

Sadržaj

Sažetak.....	I
Ključne riječi:.....	I
Uvod.....	1
Razrada.....	2
Tematika radova.....	7
Proces rada.....	14
Zaključak.....	15
Popis literature.....	16
Popis primjera.....	17
Popis slika.....	18

Uvod

Kada pomislimo na pojam muškarca ili muškosti mislimo na nekog snažnog, glasnog, na vođu, jake građe, s bradom, oštrog i grubog karaktera. Što su ovi atributi izraženiji to jednog smatramo muževnijim. Takve smatramo jakim i odgovornim muškarcima koji "znaju što žele" i "dobri su vođe". Nisu "mlaki" i "plahi" zato što...to je žene i slabiće".

*"Zapadna kultura definira posebne karakteristike koje odgovaraju patrijarhalnom idealnom muškom konstrukturu. Socijalizacija muških ideala počinje u mladosti i definira idealnu muškost povezanu s grubošću, stoicizmom, heteroseksizmom, samodostatnim stavovima i nedostatkom emocionalne osjetljivosti (Wall & Kristjanson, 2005.) i povezanosti."*¹

U kulturi i sistemu kojem živimo, sve što je ženstveno i pasivnog karaktera smatramo atributima slabosti-nižeg ranga. Dok one muževne ili aktivne smatramo superiornima. Ako žena odluči biti aktivna u društvu, odnosno "riješiti se svoje slabosti", to je prihvaćeno u granicama; ne smije biti glasnija ili jača od muškarca. No muškarac nikako ne smije biti plah ili pasivan, to je velika uvreda na njegov spol, i rod općenito.

"Jedan primjer ovoga uključuje reći drugoj osobi koja pokazuje emocije da „bude muško;“ drugim riječima, da sakrije tu emociju. Ovaj primjer ilustrira kako neki ljudi na emocije ili ranjivost gledaju kao na "nemuževne".

*Drugi uobičajen primjer je izreka: "dječaci će biti dječaci" (eng: "boys will be boys"). Ovaj izraz zagovara nemarno, agresivno ili na drugi način štetno ponašanje kod mladih muškaraca, umjesto da ih poučava odgovornosti i priznavanju svojih grešaka."*²

Na tim uvjerenjima stvarala se civilizacija i sistem u kojem živimo, s muškim kao vodećim rodnom (patrijarhat) što je oblikovalo svaku poru naše kulture, no ne u najpozitivnijem smjeru. Kako je muževnost i ideja muškosti postajala toksičnija³ tako su mizoginija, homofobija, transfobija i ostali oblici bigoterije pronalazili sve plodnije tlo te izopačili kako ostale grane ljudskog djelovanja tako i umjetnost.

Nebitno koliko je žena seksualizirana ili objektivizirana u umjetnosti, to je i dalje smatrana "lijepa slika" ili "dobar kip", dok je muškarac prikazivan uvijek kao heroj i junak, bio gol ili ne. Iako je u posljednjih nekoliko godina osviješten ovaj problem zahvaljujući pokretima feminizma i ponosa (LGBTQ+), mnogo problematičnih navika ostaju u društvu na kojima se mora aktivno raditi. Iz tog razloga, za zadatak sam si za uzeo prikazati muškarca koji se ne prikazuje u umjetnosti, koji se inače smatra slabim: muškarca u pozama koje su stereotipno pripisane samo ženama.

---

¹ Američka psihološka udruga, *Štetna muškost i nasilje*
<https://www.apa.org/pi/about/newsletter/2018/09/harmful-masculinity>

² John Jonson za *MedicalNewsToday*, *Što znati o toksičnoj muškosti*
<https://www.medicalnewstoday.com/articles/toxic-masculinity#what-it-is>

³ Studija objavljena u *Journal of School of Psychology* koristi sljedeću definiciju za objašnjenje toksične muškosti: „konstelacija društveno regresivnih [muških] osobina koje služe za poticanje dominacije, obezvrjeđivanje žena, homofobiju i bezobzirno nasilje“. U suvremenom društvu ljudi često koriste izraz toksična muškost da opišu pretjerane muške osobine koje su mnoge kulture općenito prihvatile ili proslavile.
<https://www.medicalnewstoday.com/articles/toxic-masculinity#what-it-is>

Razrada

Umjetnost i povijest, kroz stoljeća, stvorili su u društvu percepciju o rodovima gdje je muškarac uvijek heroj i da tome mora težiti, dok je žena nagrada za njegova djela, mora mu služiti i biti pokorna. To je danas najviše očito iz popularne kulture i medijima kao što su filmovi, TV serije te video igre. Muškarac je uvijek prikazivan kao snažan i jak, mišićav i grub, nikako erotičan ili seksualiziran. Dok je žena jedino relevantna ako je lijepa i privlačna (u seksualnom smislu). Ako žena uzima glavnu ili drugu glavnu ulogu, njena snaga i moć ne dolazi iz njene mogućnosti da pobjedi protivnika, nego da ga šarmira svojom ljepotom. Drugim riječima, njena moć dolazi iz toga što je seksualizirana svojim dizajnom (Primjer 1). U svom *YouTube* videu: *Lingerie is not Armor - Tropes vs Women in Video Games*⁴, *Feminist Frequency*⁵ ukazuje baš na taj problem u pop kulturi, video igre specifično. Jake i neovisne žene izjednačavaju sa seksualiziranim ženskim tijelom i pokretom što stvara toksične predrasude i očekivanja od žena i muškaraca u društvu: relevantne žene su one koje su lijepe i seksualizirane, a muškarci moraju biti jaki i grubi, te su uvijek heteroseksualni.

Primjer 1 Koncept za odjeću ženskih likova, Tera online⁶

Deseksualizirane žene su većinom nebitni likovi na koje ne trebamo obazirati pažnju, sporedni likovi koji su tu da bi upotpunili cijelu sliku. Zahvaljujući pokretu feminizma, to se pomalo mijenja, no otpor publike je agresivan što pokazuje koliko je rada i dalje potrebno. U naslovu nedavno objavljenom *The Last of us 2 (Naughty Dog)*⁷ pojavljuje se ženski lik koji nikako se nikako ne uklapa u viziju žene konvencionalne gaming zajednice. Ona je djevojka razvijenog i mišićavog tijela, nosi običnu, prikladnu odjeću koja odgovara narativu igre i ulozi lika (primjer 2). To je vrlo uzrujalo širu gaming zajednicu. Apsurd do kojeg su pojedini pokušavali zaniijekati

⁴ Feminist Frequency: Lingerie is not Armor - Tropes vs Women in Video Games
https://www.youtube.com/watch?v=jko06dA_x88 (00:07:29)

⁵ "a not-for-profit educational organization that analyzes modern media's relationship to societal issues such as gender, race, and sexuality."
<https://feministfrequency.com/about/>

⁶ Fantasy MMORPG (eng: masivna mrežna online igra uloga)

⁷ <https://www.naughtydog.com/company>

mogućnost mišićave žene u igri i općenito, komično je prezentirano u videu *Muscles Of The Apocalypse (The Jimquisition)*⁸ You Tube kanala *Jim Sterling*⁹.

Primjer 2, Dizajn lika "Abby"¹⁰

Likovi plahog muškarca su ekstremno rijetki, ako se i pojavljuju oni su u pozadini te je njihova jedina svrha amplificirati muškost glavnog lika. Većinom su komični lik ili slično što nam govori da je uredu smijati se muškarcima koji nisu dovoljno muževni. Lik seksualiziranog muškarca naprosto ne postoji, to bi stavilo muškarca u pasivnu ulogu, ulogu promatranog, u kojoj smo naučeni da mora biti žena, i jedino žena, stoga je takvo što gotovo nedopustivo. Film *Aleksandar Veliki* (2004) je predstavio Aleksandra i njegovu desnu ruku Hefestiona kao biseksualne likove koji su u romantičnoj, homoseksualnoj vezi. Iako likovi jesu prezentirani kao muževni po patrijarhom standardu (primjer 3), ipak su homoseksualni, što je vrlo zabrinulo i uzrujalo publiku. Redatelj se ponižavalo govoreći kako: "S Aleksandrom, Oliver Stone propustio je priliku od 150 milijuna dolara za stvaranje opsežne psihološko-povijesne epopeje koja će odjeknuti u 21. stoljeću."¹¹ samo zato što je predstavio likove iz alternativne perspektive te su čak bili i tuženi¹².

⁸ Jim Sterling, *Muscles Of The Apocalypse (The Jimquisition)*, <https://www.youtube.com/watch?v=lpmt7LHRP4E>

⁹ "James Nicholas Stanton (born 1 January 1984), better known by his pen name Jim Sterling, is an English freelance video game journalist, critic, pundit, and wrestling personality." https://en.wikipedia.org/wiki/Jim_Sterling

¹⁰ Protagonistica video igre: *The Last of Us II*

¹¹ Andre Soares za *altfg.com*, *Film Aleksandar Veliki: Colin Farrell je 'gej heroj' u Fetišističkom epskom dudu Olivera Stonea*

<https://www.altfg.com/film/alexander-the-great-movie-gay/>

¹² Helena Smith za *The Guardian*, *Pravne prijetnje protiv "gej" Aleksandra* <https://www.theguardian.com/world/2004/nov/22/film.filmnews>

Primjer 3, Likovi Aleksandra i Hefestiona, Film iz 2004 Olivera Stonea, *Alexandar Veliki*

Radovi danas koji prezentiraju erotiĉnu muŹevnost u visokoj umjetnosti pripisuju se veĉinom homoseksualnim muŹkarcima, te ih se, gotovo pogrdno, svrstava kao "homoerotična umjetnost". No radovi koji prikazuju Źene u sliĉnim ili istim kompozicijama ne naziva se "heteroerotizam" nego jednostavno "umjetnost". I tako rad Aleksandra Lessera, "Akt s leđa naslonjenog muŹkarca" (primjer 4.) ili rad Andyja Warhola, "Bodybuilder" (primjer 5) svrstavaju kao homoerotika i izlaŹe se na isto-kategoriziranim izloŹbama (*Ars Homo Erotica*¹³), dok se bilo koji Źenski akt (primjer 6), raĉen za oĉi heteroseksualnog muŹkarca, svrstava kao visoka umjetnost u visoke galerije.

Primjer 4, Aleksandar Lesser, *Akt s leđa naslonjenog muŹkarca*, 1837.g., ulje na platnu, 60x73, Nacionalni muzej u VarŹavi

¹³ IzloŹba istraŹuje homoerotske teme koje se proteŹu od antike do danas, s glediŹta homoseksualne imaginacije ... <https://culture.pl/en/event/ars-homo-erotica>

Primjer 5, Andy Warhol, Bodybuilder, 1982, srebrni print, 25.5 x 20.2 cm

Primjer 6, Man Ray, Torso, 1930., solarizirani srebrni gel print, 34.6 x 27 cm

Radove koje povijest umjetnosti priznaje kao umjetnost iako prikazuju erotsku muževnost su većinom skulpture iz antičke grčke. Meni najdraži primjer je skulptura Barberinijevog Fauna, koja predstavlja usnulog satira u pasivnoj pozi, ne kao seksualnog agresora (kako se satri inače prikazuju) već kao objekt požude. Skulptura je iz helenističkog perioda (cca. 323-31 p.n.e.) u kojem osobni aspekti pojedinca u (romantičnoj/seksualnoj) vezi su stavljeni na prvo mjesto. Time oba partnera mogu izraziti svoje želje i požude, te biti aktivna ili/i pasivna uloga u svojoj vezi, što mijenja shvaćanja i samih seksualnih uloga. To se odražava i na umjetnost u helenizmu: skulpture se počinju izvijati iz statičnih poza i postaju dinamične, također sam narativ i protagonist skulpture postaje dinamičniji. Više nije samo mlad muškarac ili djevojka objekt požude- to postaje i odrastao muškarac. Tako se normaliziraju odrasli, mišićavi i dominantni muškarci u skulpturi kao protagonisti što otvara mogućnost satiru- simbolu seksualnog agresora, da postane objekt požude.

Primjer 7, nepoznati helenistički kipar Pergamene škole, Barberini Faun, mramor, 215cm, Glijptoteka Minhen, Njemačka

Inspiriran skulpturom i iziritiran činjenicom da se važnost sličnih djela danas ignorira, odlučio sam napraviti baš to. Oslikati muškarce plahe naravi, ali kao glavne likove, ne sporedne. Prikazati ih nage, ali ne kao heroje. Staviti ih u ulogu promatranih, ali ne nužno erotiziranih. Nego kao relevantne i uzvišene subjekte koji prenose poruku u sklopu umjetničke kompozicije. Poruku o muškosti i muževnosti koja postoji, relevantna je i potrebna u današnjem društvu.

Osobnosti toksične muškosti na koje bih htio privući pozornost svojim radovima su: grubost i nasilje u obitelji od strance oca kao odlika muškosti; opće mišljenje da briga o vlastitom tijelu, psihički i fizički, nije za "prave" muškarce; uživanje u zabavi i igri je djetinjasto te također nije za "prave" muškarce; u ljubavi i vezi muškarac mora biti grub i glavni, te da je homoseksualnost isključivo pornografija.

Tematika radova

Otac je glava kuće, ne sudjeluje u odgoju djeteta. On je tu kao glavni koji doprinosi i uzdržava obitelj. Radi težak posao te zbog toga nije dužan sudjelovati u nikakvim kućanskim poslovima.

Ovakav stav prema roditeljskim odgovornostima i stereotip oca me oduvijek uznemiravao. Otac, iako prepoznat kao glavni u obitelji, ne zna ništa u kući napraviti niti pomoći oko poslova te odbija isto pod isprikom teško rada kojeg radi kako bi uzdržavao obitelj. Žena s druge strane se mora brinuti o svim kućanskim poslovima, odgajati djecu, te naći posao i raditi.¹⁴ Uloga muškarca se ne mijenja previše usprkos vremenu i globalnim promjenama u kulturama. Muška djeca tu ulogu kopiraju te nastavljaju toksični ciklus. Otac, odnosno muškarac, je glavni u kući dok je žena sporedna. Iako se brine o cijelom kućanstvu, nema pravo jednakosti. To je istina i u mnogim sredinama čak i danas. Dok (muška) djeca gledaju oca sa strahopoštovanjem, majku većinom uzimaju zdravo za gotovo.

"Istraživanja pokazuju da muškarci koji su primarni uzdržavatelj imaju lošije zdravstvene rezultate od muškaraca koji se približavaju onome što zarađuju njihove žene. Dakle, koje je rješenje? Trebaju li muškarci zarađivati manje od svojih žena? Kako se pokazalo, muškarci koji zarađuju manje od svojih žena češće će se upuste u obiteljsko nasilje i promiskuitet, a rjeđe će se baviti kućanskim poslovima. Rješenje uopće nije u količini novca koji čovjek zaradi. Autor studije tvrdi da "odvajanje uloge uzdržavatelja od muškosti ima konkretne koristi i za muškarce i za žene", a to dokazuje i činjenica da se žene osjećaju mentalno zdravije kao uzdržavateljice. Emocionalno i mentalno, biti primarni i/ili jedini uzdržavatelj nije od koristi ljudima, ali ideologija da muškarci moraju biti davatelj, a ne opskrbljivač, postoji iz mnoštva razloga, bilo da se radi o moći i kontroli, strahu od nepoznatog, ili iz nekog drugog razloga. Postoji nekoliko drugih slučajeva toksične muškosti koja negativno utječe na stopu samoubojstava muškaraca, stopu seksualnog napada, stopu spolno prenosivih bolesti i njihovu sposobnost da razgovaraju o zdravstvenim problemima s pružateljima zdravstvenih usluga."¹⁵

U svom radu *Roditelj* prikazujem obitelj. Mnoštvo djece koja okružuju roditelja te s kojim dijele trenutak. On ovdje nije nasilni i gubi odgajatelj. Nego nježan uzdržavatelj koji sudjeluje u odgoju vlastite djece. Opušten među svojom djecom, ne sakriva svoje slabosti, nego dozvoljava starijoj djeci da mu pomognu- da funkcioniraju kao zdrava obitelj.

---

¹⁴ Elizabeth Buhungiro za *The New Times*, 21st century women face unrealistic expectations
<https://www.newtimes.co.rw/section/read/217895>

¹⁵ Focus on Health, *Kako toksična muškost šteti muškarcima i društvu općenito*
<https://www.focusforhealth.org/how-toxic-masculinity-harms-men-and-society-as-a-whole/>

Slika 1, Roditelj, ulje i UV print na platnu, 116 x 79 cm

Pravi muškarci ne plaču. Plakanje je za curice i slabiće. Emocije su znak ženstvenosti i slabosti. Muškarac je intelektualno biće, ne emocionalno.

Od malih nogu, muškarcima se ne dozvoljava da plaču-izražavaju emocije, posramljuje ih se zbog toga i njihove se emocije omalovažavaju. To dovodi do emocionalne nestabilnosti i agresije. Odrastaju u ljude koji nisu svjesni svojih trauma i poremećaja te odbijaju prihvatiti vlastite mane i suočiti se s njima. Također se demonizira i omalovažava psihijatrija i psihoterapija kao nešto manje važno i bitno, kao nešto što "pravom muškarcu" ne treba.

"Khan¹⁶ i kolege (2020.) pokazali su pozitivnu korelaciju povećanja stope samoubojstava muškaraca tijekom pandemije COVID-19. Smatraju da je vjerojatnije da će muškarci koji slijede tradicionalne muške norme biti uključeni u ponašanje koje negativno utječe na zdravlje (Khan i sur., 2020.). Slično, Smalley i sur. (2015) pronašli su korelaciju između mentalnog zdravlja muškaraca i pandemije COVID-19 jer se muškarci osjećaju manipulirani od strane vladinih propisa, kao što su protokoli o socijalnoj distanci i izolaciji."¹⁷

U radu *Emotivni* prikazujem zajednicu ljudi, kako zajedno sudjeluju u emocionalnom kolapsu pojedinca. On nije sam i izoliran, nego priznaje svoje stanje drugima, oni ga slušaju i sudjeluju u njegovom problemu. Ne osuđuju ga zbog toga već ga pokušavaju razumjeti i pomoći mu da se suoči sam sa sobom.

Slika 2, *Emotivni*, ulje i UV print na platnu, 79 x 116 cm

¹⁶ Akademija Khan nudi vježbe za vježbanje, video zapise s uputama i personaliziranu nadzornu ploču za učenje koja učenicima daje mogućnost učenja vlastitim tempom u učionici i izvan nje. Bavimo se matematikom, znanosti, računarstvom, poviješću, poviješću umjetnosti, ekonomijom i drugim, uključujući sadržaj K-14 i pripremu za ispit (SAT, Praxis, LSAT). Usredotočujemo se na ovladavanje vještinama kako bismo učenicima pomogli u uspostavljanju čvrstih temelja, tako da nema ograničenja u tome što mogu naučiti sljedeće!

¹⁷ <https://ecampusontario.pressbooks.pub/theballisinyourcourt/chapter/boys-will-be-boys-a-reflection-on-toxic-masculinity-in-our-current-society/>

Što je pravi muškarac bez brkova? Kakva duga kosa i šamponi? Kreme za lice i brijanje? To je za žene i curice.

Od muškaraca se očekuje da budu neobrijani, ili ne previše obrijani. Okupani, ali ne previše uredni. Dok se od žena očekuje da su našminkane i sređene do savršenstva, kako bi ugodile muškome oku. Iako se žene prvenstveno dotjeruju radi samih sebe, muškarci smatraju da je to isključivo radi njih te da oni postavljaju standarde. Tu dolazi do poistovječivaja pojma "brige za same sebe" sa "sređivanje za nekog (muškarca u ovom slučaju)". Kada se muškarac odluči urediti, obrijati, našminkati ili slično, to mora da je znak homoseksualnosti onda, jel ipak se dotjeruje samo "za muškarce". Ovakvo razmišljanje stvilo je stigmatu na higijenu u muškaraca, poistovjećujući je sa homoseksualnošću, ženstvenošću i slabošću. Stvorilo je mnoge ekstremne pokrete gdje pojedini muškarci smatraju da što su prljaviji i neuredniji da su time veći i bolji, a svi su ostali "pederi".

"No očito su neki ultra-muževni muškarci su toliko nepokolebljivi heteroseksualci da ne brišu guzice, čak ni svoje! I neće staviti toaletni papir, pa čak ni sapun među stražnjice."¹⁸

Kupači pozivaju na uživanje u jezeru. Na uživanje u vlastitome tijelu i njegovoj ljepoti. Iskrenost i briga prema vlastitom tijelu i oslobođenje od stereotipa koje patrijarhat i toksična muškost postavljaju.

Slika 3, Kupači, ulje i UV print na platnu, 79 x 116 cm

¹⁸ Daniel Villarreal, *There's Even More to the Saga of Straight Men Refusing to Wipe Their Butts Because They Think It's Too Gay*, <https://hornet.com/stories/wiping-butts/>

Muškarac je poput ključ a žena poput brave; dobar ključ otključava mnoge brave; dobra brava zna za samo jedan ključ.

Promiskuitetnost je nešto što se, ne samo potiče, nego i očekuje od muškarca. U duhu već spomenutog natjecanja, muškarčeva muškost se mjeri također po tome koliko je seksualnih partnerica imao. Žena, s druge strane, ne smije odbiti muškarca, ali istovremeno mora biti vjerna samo jednome. To je paradoks samo u sebi i očekivanje koje je ne moguće udovoljiti. Ako je imala partnera (jednog ili više) ona je potrošena i bezvrijedna, što znači da mora biti samo s jednim, no što ako prekinu? Ona je opet ta koja je iskvarena. Kod muškarca je situacija obrnuta. Ako je vjeran, on je "papak" ili "papučar". Ako je imao ili ima samo jednu partnericu nije dovoljno muško. Ako odluči ne imati partnericu, to je veliko zlo i uvreda na rod i spol. Tako aseksualni i homoseksualni ljudi bivaju tretirani kao niža rasa zajedno s transrodnim ljudima, kao oni koji su "izgubljeni" i "zbunjeni", te zbog toga ne zaslužuju jednaka prava. Dok se heteroseksualnost slavi kroz povijest i umjetnost (onu koju danas učimo) te i kroz pop kulturu, sve što ne spada pod tu kategoriju se smatra fetišem i perverznom činom.

U radu *Ljubavnici* slavim čin ljubavi. Ljubav koju muškarac može dati, muževnu ljubav kakva može biti, te koja nije nikako drugačija od one ženstvene. Čista je dok je iskrena i dok je lišena natjecanja. Također slavim homoseksualnost. Prikazujući dva muškarca u laganom zagrljaju mičem stigmatu s homoseksualnih ljudi i de-erotiziram njihov odnos. Prikazujem ih kao čiste, u svjetlu među cvijećem, u idiličnom prostoru gdje se ne moraju skrivati. Gdje mogu biti iskreni i slobodni od normi patrijarhalnog društva.

Slika 4, Ljubavnici, ulje i UV print na platnu, 116 x 79 cm

Nemaš vremena za igru, moraš raditi, tko će zarađivati novac? Kakvo zabavljanje? To je za djecu.

Ljudi uživaju u istim stvarima, od malih nogu do starosti. Ono u čemu uživamo kao djeca uživat ćemo kroz cijeli život, možda na drugačiji način. Dijete koje se kao malo igralo s lutkama, možda odraste u modnog dizajnera. Ne dozvoljavati djeci da se igraju i budu kreativni ubija njihovo biće, te kada odrastu, to si iz odgoja i navike, rade sami. Kapitalizam od nas očekuje da radimo, zarađujemo i da trošimo. Muškarac kao glavni doprinositelj je taj koji "nema vremena za igranje" nego mora raditi. Jedinici oblici zabave koji su dozvoljeni su oni koji iskazuju attribute toksične muškosti: grubost i nasilje. Što muškarac uživa u agresivnijem sportu, što se bolje može napiti i potući, to je veći i bolji od ostalih. Dolazi do toga gdje muškarci poistovjećuju nasilje, opijanje i maltretiranje (pa čak i seksualno uznemiravanje) sa zabavom. Također, sve mora biti u obliku natjecanja, tko može više i "bolje", jer na kraju dana, mora se znati tko je najveće muško.

Plesači pozivaju ljude da se opuste i zaborave na natjecanje "tko je veće muško". Opustiti tijelo i um te uživati u trenutku. Dozvoliti si uživanje je nešto što si muškarci ne dozvoljavaju kako ne bi ispali "djetinjasti i slabi". Vidimo plesače kako nesmetano igraju dok zainteresirani promatrači uživaju, ili pjevaju s njima, ne osuđuju ih niti diskriminiraju.

Slika 5, Plesači, ulje i UV print na platnu, 79 x 116 cm

Proces rada

Likove koje prikazujem zadržavaju svoju muškost, oni su i dalje muškarci. Muškost koju prikazujem je raznovrsna. Novi prijedlog za muževnost: iskrenu i pozitivnu. No to je i dalje samo prijedlog, ideja, fantazija i želja. Stoga likovi i bivaju u takvom okruženju- nestvarnom i sanjivom. Fantazije koja se predstavlja stvarnosti u želji da postane stvarnost.

Stoga proces rada počinjem stvaranjem pejzaža u digitalnom mediju (photoshop) kao kolaž sastavljen od detalja iz raznih video igara i koncept radova za animirane filmove/serije/igre. Tako kreiram novi, ne-realistični pejzaž kako bi komunicirao “nestvarnost” cijelog prikaza. Zatim na to kolažiram likove iz radova starih umjetnika. Tražim slike koje više služe (muškom) promatraču kao opuštanje i ukras radi svojih (ženskih) likova. Biram likove u elegantnim, gracioznim pozama, izrezujem ih i smještam u novi krajolik stvarajući novi komunikaciju i narativ. Proces ne prekidam skicirajući sve to iznova, već cijelu stvar printam direktno na platno. Izvlačim tu fantaziju u fizički svijet te ju ovdje dovršavam. Likove koji su originalno naslikani isključivo za muško oko, sada ih preslikavam u muškarce koji se odjednom pronalaze u pozama u kojima do sada nisu bili prikazivani- razigrani, elegantni, šarmantni. Slažem ih da komuniciraju jedan s drugim te stvaram novi narativ reciklirajući stari.

Među njima se pronalaze i likovi koju su originalno muškarci. Muževni likovi iz centra događanja u originalima, na mojoj slici se pronalaze u ulozi promatrača. I dalje potrebni sudionici u događaju, ali fokus je sada na nekome drugome.

Također, biram formate koji se smatraju “malim” u akademskim krugovima. Kako sam doživio situaciju u kojoj se o velikim formatima priča kao “muškim” formatima i “muškom” slikarstvu, odlučio sam da je “mali” format idealna metafora za moj rad: muževnost na “ne-muževnim” formatima.

Namjerni kič (kemp), manji format, sanjivi pejzaž, razigranost (muških) likova: sve ono što nije dovoljno “muževno”. Prikazujem muževnost koristeći ono što patrijarhat smatra manje vrijednim, nemuževnim, apsurdnim i kičastim. Time dajem novi pogled na muževnost i muškarca te njegovu ulogu u društvu: kao odgovornog, samostalnog i pojedinca oslobođenog od toksične muškosti.

Zaključak

“Vrijedi ponoviti da muškost sama po sebi nije toksična. Toksična muškost kulturni je fenomen u kojem se muškost može dovesti do krajnjih granica i postati oružje protiv onih koji se ne žele prikloniti kontroli ponašanja putem rodnih uloga. Također je vrijedno napomenuti da biološki muškarac nije ključni uzrok muškog nasilja, te da nasilje nije svojstveno muškarcima. To je socijalizirano nasilje.”¹⁹

Navike i običaje koje se u društvu provode nisu nastale preko noći, to su kulturno-povijesno građeni običaju nastali tijekom niza stoljeća. Mnogi od tih običaja i navika su vremenom i iskrivljeni zbog utjecaja patrijarhata i toksične muškosti. Iako mukotrpan rad feminističkih, LGBTQ+, i sličnih pokreta dovodi do sve više promjena u posljednjih par desetljeća, ima mjesta za unaprjeđenje. I dalje mnoga mjesta u civiliziranom, visoko razvijenom društvu, imaju problema s homofobijom, mizoginijom i ostalim oblicima bigoterije te ne postoji potpuna jednakost spolova, rodova, rasa, itd. Uz prosvjede i javne govore, postoje i mnoge radionice, financiraju se i istraživanja kako bi se osvijestila toksična ponašanja u društvu te kako ih ispraviti. Stoga se moj rad se ne fokusira samo na ono što je krivo u društvu, to većinom svi znamo- moj rad pokazuje rješenje, prikazuje rezultat. Želju za bolje sutra, fantaziju u kojoj mnogi, koji su danas na margini društva, mogu naći utjehu i nadu.

“Nova definicija onoga što znači biti muškarac mogla bi uključivati ukupna ljudska iskustva, kao što su:

*otvoreno doživljavajući širok raspon emocija
međuovisnost
ranjivost
suradnja
ljubavnost
mekoća*

To ne znači napuštanje svih tradicionalno muških osobina. Uključivanje nekih tradicionalno muških karakteristika, poput snage i avanture, može pomoći nekima da definiraju svoju muškost.

Međutim, ove osobine ne bi trebale sačinjavati cjelovitu definiciju muškosti neke osobe, već činiti samo jedan mali aspekt njezina identiteta.”²⁰

---

¹⁹ Focus on Health, *Kako toksična muškost šteti muškarcima i društvu općenito*
<https://www.focusforhealth.org/how-toxic-masculinity-harms-men-and-society-as-a-whole/>

²⁰ John Jonson za MedicalNewsToday, *Što znati o toksičnoj muškosti*
<https://www.medicalnewstoday.com/articles/toxic-masculinity#what-it-is>

Popis literature

- Američka psihološka udruga: *Štetna muškost i nasilje*
  - <https://www.apa.org/pi/about/newsletter/2018/09/harmful-masculinity>
- Beahm, Anna za *reckon: Stručjaci kažu kako kultura čistoće uči dječake nerealistični pogled na seksualnost*
  - <https://reckonsouth.com/experts-say-purity-culture-teaches-boys-an-unrealistic-view-of-sexuality/>
- Bonfante, Larrisa: "Uvod", izvor: *Bilješke povijesti umjetnosti 12, br. 2, Eseji o aktovima u antici na spomen Otta Brendela* (zima 2003)
- Buhungiro, Elizabeth za *The New Times: Žene 21.st. se suočavaju sa nerealističnim očekivanjima*
  - <https://www.newtimes.co.rw/section/read/217895>
- Butler, Judith: *Nevolje s rodom, Feminizam i subverzija identiteta*, Ženska infoteka, Zagreb 2000
- Cafe PhD: *Briga o sebi je i za muškarce: toksična muškost i mentalno zdravlje*
  - <https://www.cafephd.com/blog/self-care-for-men>
- Cleave, Jackson i Labelle, Austin: *Boys Will Be Boys: Razmišljanje o toksičnoj muškosti u današnjem društvu*
  - <https://ecampusontario.pressbooks.pub/theballisinyourcourt/chapter/boys-will-be-boys-a-reflection-on-toxic-masculinity-in-our-current-society/>
- Debord, Guy: *Društvo Spektakla*, Bureau od Public Secrets, Berkeley 2014
- Feminist Frequency: *Lingerie is not Armor - Tropes vs Women in Video Games*
  - https://www.youtube.com/watch?v=jko06dA_x88 (00:07:29)
- Focus on Health: *Kako toksična muškost šteti muškarcima i društvu općenito*
  - <https://www.focusforhealth.org/how-toxic-masculinity-harms-men-and-society-as-a-whole/>
- Foster, Hal: *Dizajn i zločin (i druge diatribe)*, Verso 2002
- Herring, Amanda za *Daily Art Magazine: Seksi Zvijer: Barberinijev Faun kao objekt požude*
  - <https://muse.jhu.edu/article/604618/summary>

- Jefferson, J'Na: *Živjeti izvan 'kutije s muškarcima': pogled na muškost i brigu o sebi*
  - <https://www.vibe.com/features/editorial/masculinity-and-self-care-feature-654164/>
- Jonson, John za *MedicalNewsToday*: *Što znati o toksičnoj muškosti*
  - <https://www.medicalnewstoday.com/articles/toxic-masculinity#what-it-is>
- Pollock, Griselda: *Vizija i razlika, ženstvenost, feminizam i povijesti umjetnosti; Modernost i prostori ženstvenosti,*
  - <http://faculty.winthrop.edu/stockk/women%20in%20art/pollock%20spaces%20of%20femininity.pdf>
- Pomeroy, Sarah: *Božice, kurve, supruge i robinje: Žene klasične antike* (Ann Arbor: Michigan UP, 1995)
- Smarthistory: *Barberini Faun,*
  - <https://www.youtube.com/watch?v=KQ63wu7lsXo>
- Soares, Andre za altfg.com.: *Film Aleksandar Veliki: Colin Farrell je 'gej heroj' u Fetišističkom epskom dudu Olivera Stonea*
  - <https://www.altfg.com/film/alexander-the-great-movie-gay/>
- Smith, Helena za *The Guardian*: *Pravne prijete protiv "gej" Aleksandra*
  - <https://www.theguardian.com/world/2004/nov/22/film.filmnews>
- Villarreal, Daniel: *There's Even More to the Saga of Straight Men Refusing to Wipe Their Butts Because They Think It's Too Gay,*
  - <https://hornet.com/stories/wiping-butts/>

Popis primjera

Primjer 1 Koncept za odjeću ženskih likova, Tera online.....	2
Primjer 2 , Dizajn lika "Abby".....	3
Primjer 3 , Likovi Aleksandra i Hefestiona, Film iz 2004 Olivera Stonea, Aleksandar Veliki.....	4
Primjer 4 , Aleksandar Lesser, <i>Akt s leđa naslonjenog muškarca</i> , 1837.g., ulje na platnu, 60x73, Nacionalni muzej u Varšavi.....	4
Primjer 5 , Andy Warhol, <i>Bodybuilder</i> , 1982, srebrni print, 25.5 x 20.2 cm.....	5
Primjer 6 , Man Ray, <i>Torso</i> , 1930., solarizirani srebrni gel print, 34.6 x 27 cm....	5

Primjer 7 , nepoznati helenistički kipar Pergamene škole, Barberini Faun, mramor, 215cm, Gliptoteka Minhen, Njemačka.....	6
--	---

Popis slika

Slika 1 , Roditelj, ulje i UV print na platnu, 116 x 79 cm	8
Slika 2 , Emotivni, ulje i UV print na platnu, 79 x 116 cm.....	9
Slika 3 , Kupači, ulje i UV print na platnu, 79 x 116 cm.....	10
Slika 4 , Ljubavnici, ulje i UV print na platnu, 116 x 79 cm.....	12
Slika 5 , Plesači, ulje i UV print na platnu, 79 x 116 cm.....	13